

MODÜL

17

İlk Yardım

Kaza yerinde güvenliğı sağlayıp 112'yi arayan, temel yaşam desteği ve temel ilk yardımı doğru uygulayan sürücü yetiştirmek.

12 konu slaytı • 3 soru

İlk yardım nedir, ne değildir?

İlk yardım

Sağlık ekibi gelene kadar, olay yerinde tıbbi araç aranmadan, eldeki imkânlarla yapılan ilaçsız ve hayat kurtarıcı uygulamalar.

Acil tedavi

Sağlık personelinin ambulansa veya acil serviste ilaç ve tıbbi cihazla yaptığı müdahale. İlk yardımcı ilaç vermez, tanı koymaz.

Temel uygulamalar: KBK

Koruma (olay yeri güvenliği), Bildirme (112), Kurtarma (hızlı ama sakin müdahale). Amaç: hayatı korumak, kötüleşmeyi önlemek, iyileşmeyi kolaylaştırmak.

ÖRNEK Sapanca'da TEM'deki zincirleme kazada otobüs şoförü, bacağı kanayan yolcuya araçtaki ilk yardım çantasından gazlı bezle bası uyguluyor.

ÖRNEK Aynı yolcuya 112 ekibinin damar yolu açıp serum takması ve ağır kesici vermesi acil tedavidir.

ÖRNEK Önce reflektör ve kontak (Koruma), sonra 112 (Bildirme), en son yaralıya müdahale (Kurtarma).

Kaynak: İlk Yardım Yönetmeliği (Sağlık Bakanlığı)

Koruma: kaza yerinde önce güvenlik

Kaynak: Karayolları Trafik Yönetmeliği · KTK md. 81

Bildirme: 112'yi doğru aramak

KURAL / KAVRAM

Polis, jandarma, itfaiye ve ambulans için tek numara 112. Sakin ol, soruları yanıtla, telefonu önce sen kapatma. Görevli yönlendirirse hoparlörü açıp talimatla ilk yardım yap.

ÖRNEK OLAY

D-100'de devrilen minibüs

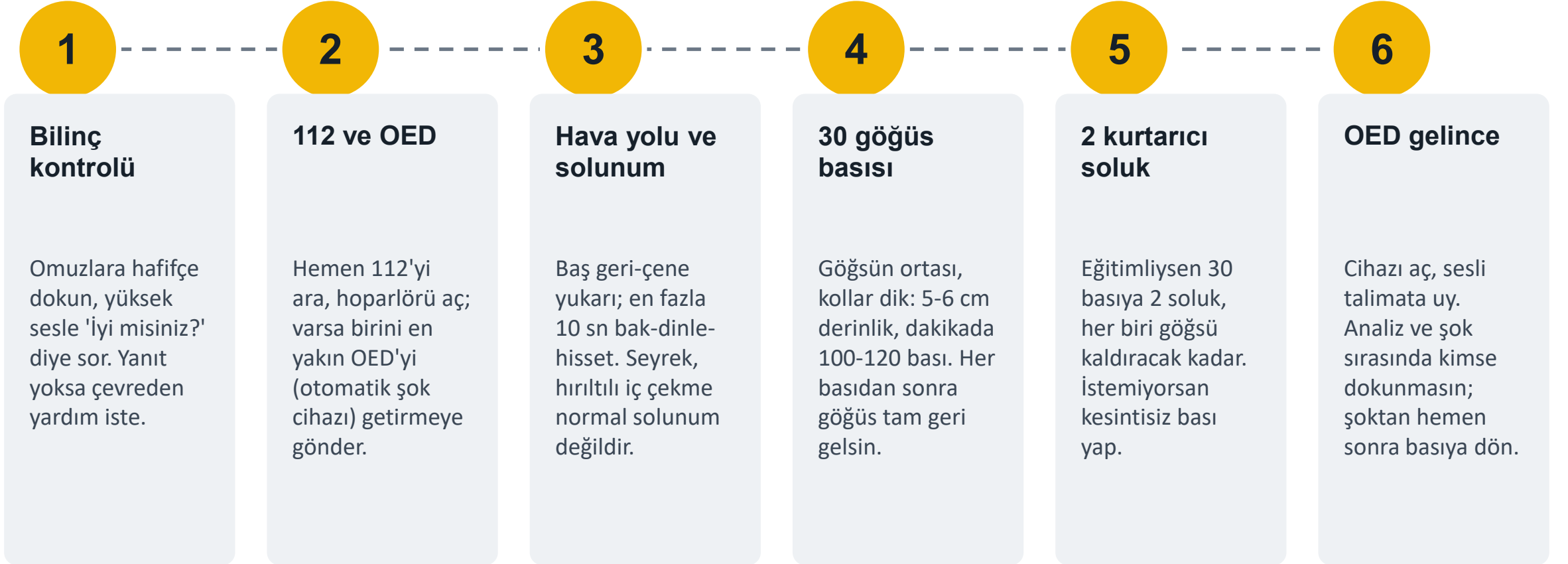
Saat 17:40, D-100'ün Düzce-Kaynaşlı kesiminde 14 kişilik servis minibüsü devrildi. Arayan sürücü şöyle bildirir: 'D-100 Ankara yönü, Kaynaşlı çıkışından 2 km sonra. Devrilmiş bir minibüs, yaklaşık 12 yaralı; 2 kişi bilinçsiz, biri araçta sıkışmış. Yere yakıt akıyor. Adım Mehmet Kaya, numaram bu.'

Akılda tut: Ne oldu – Nerede – Kaç kişi – Durumları – Tehlike var mı – Arayanın adı ve numarası.

Kaynak: 112 Acil Çağrı Merkezleri · İlk Yardım Yönetmeliği

Temel yaşam desteği adım adım

Kaynak: ERC/AHA 2025 Kılavuzları · İlk Yardım Yön. (RG 27.12.2025 değ.)

OED ve halka açık defibrilasyon (PAD)

KURAL / KAVRAM

OED kalp ritmini kendisi analiz eder, gerekiyorsa şok önerir; eğitimsiz biri de sesli talimatla kullanabilir. 1.1.2026'da yürürlüğe giren yönetmelikle havalimanı, AVM, otogar gibi kalabalık yerlerde OED aşamalı olarak zorunlu.

ÖRNEK OLAY

Esenler Otogarı'nda peronda

Saat 22:15, Bursa seferini bekleyen 58 yaşındaki yolcu yere yığılıyor; yanıt yok, solunumu hırıltılı. Muavin Ali 112'yi arayıp hoparlöre alıyor ve basıya başlıyor; peron görevlisi duvardaki OED'yi getiriyor. Pedler çıplak göğse yapıştırılıyor, cihaz şok öneriyor; herkes geri çekiliyor, düğmeye basılıyor ve basıya hemen devam ediliyor.

Akılda tut: OED'yi beklerken basıyı bırakma; pedler takılırken bile başka biri basıya devam etsin.

Kaynak: Taşınabilir Otomatik Şok Cihazı Hk. Yönetmelik (RG 09.12.2025)

Değerlendirme sorusu 43

Güncel (2025) kılavuzlara göre yetişkinde göğüs basısı nasıl uygulanır?

A

4-5 cm derinlikte, dakikada 60 bası

B

5-6 cm derinlikte, dakikada 100-120 bası

C

2-3 cm derinlikte, dakikada 80 bası

D

7-8 cm derinlikte, dakikada 140 bası

Cevap B. Eski sunumdaki '4-5 cm, dakikada 60' yanlıştır. Güncel kural: göğsün ortasına 5-6 cm, dakikada 100-120 bası, 30:2, her basıdan sonra tam geri gelme.

Bilinçsiz ama nefes alıyor: derlenme pozisyonu

KURAL / KAVRAM

Bilinci kapalı, normal soluyan ve travma şüphesi olmayan kişi yan yatırılır (koma/derlenme pozisyonu); dil ve kusmuk hava yolunu tıkamaz. Kazada omurga yaralanmasından şüphelen: baş-boyun-gövde eksenini bozmadan 112'yi bekle.

ÖRNEK OLAY

Bolu Dağı'nda bariyere çarpan otomobil

Kar yağışında bariyere çarpan otomobilin sürücüsü emniyet kemeriyle koltuğunda, bilinci kapalı ama düzenli soluyor. Duman, yakıt sızıntısı yok. İlk yardımcı sürücüyü araçtan çıkarmıyor; arkasından başını iki eliyle düz hizada tutuyor, solunumunu sürekli izliyor, 112'ye bildiriyor. Kusarsa baş-boyun-gövdeyi birlikte yana çeviriyor.

Akılda tut: Tehlike yoksa kazazedeyi araçtan çıkarmak ilk yardımcının işi değildir; omurga hasarı kalıcı felç bırakabilir.

Kanamalar ve turnike

KURAL / KAVRAM

Eldiven tak, yaraya doğrudan ve sıkı bası yap, basınçlı sargıyla sar. Doğrudan basıyla durmayan hayati kol-bacak kanamasında turnike: yaranın 5-7 cm üstüne, eklem üzerine değil; saati yaz, ilk yardımcı gevşetmez.

ÖRNEK OLAY

TEM'de devrilen kamyonet

Gebze yakınlarında TEM'de devrilen kamyonetin sürücüsünün uyluğunda kırık camdan derin kesik var, açık kırmızı kan fışkırıyor. Yolcu Ayşe gazlı bezle tüm gücüyle bastırıyor ama kan bezden taşıyor. Araç çantasındaki turnikeyi yaranın 6 cm üstüne takıp kanama durana kadar sıkıyor, saati '14:32' diye not ediyor ve 112'ye turnike uygulandığını bildiriyor.

Akılda tut: Burun kanamasında baş öne eğilir, burun kanatları 10 dk sıkılır; baş geriye yatırılmaz.

Değerlendirme sorusu 44

Aşağıdakilerden hangisi atardamar kanamasının özelliğidir?

A Fıskırır tarzda, koyu kırmızı renkte akar

B Fıskırır tarzda, açık kırmızı renkte akar ✓

C Yavaş yavaş, koyu kırmızı renkte akar

D Yavaş yavaş, açık kırmızı renkte akar

Cevap B. Atardamar kanı oksijenden zengindir, açık kırmızıdır ve kalp atımıyla fıskırır. Doğrudan basıyla durmayan uzuv kanamasında turnike gerekir.

Yanıklar

KURAL / KAVRAM

Isı kaynağını uzaklaştır; yanığı en az 20 dk serin akan suyla soğut. Yüzük, saat gibi takıları şişmeden çıkar. Kabarcık patlatılmaz; yoğurt, diş macunu, salça gibi hiçbir şey sürülmez; temiz bezle gevşek örtülür.

ÖRNEK OLAY

Radyatör kapağını sıcakken açan şoför

Ağustos, Mersin-Adana otoyolu. Hararet yapan kamyonun şoförü sıcak radyatör kapağını açınca kaynar su elini ve önkolunu haşlıyor; deride su dolu kabarcıklar çıkıyor (2. derece). Muavin eli 20 dakika boyunca bidondaki serin suyla soğutuyor, saatini ve yüzüğünü çıkarıyor, kabarcıklara dokunmadan temiz bezle örtüyor ve 112'yi arıyor.

Akılda tut: Buz ve buzlu su kullanma, sadece serin su. Yüz, el, eklem, genital bölge ve geniş yanıklar her zaman hekime.

Kırık, çıkık ve burkulma

Kırık

Kemik bütünlüğünün bozulması: hareketle artan ağrı, şekil bozukluğu, şişlik, morarma. Açık kırıkta kemik ucu itilmez, yara temiz bezle örtülür.

ÖRNEK Kuryenin kaval kemiği kırık: bacak, diz ve ayak bileğini içine alacak şekilde tahta ve sargıyla tespit edilir.

Çıkık

Eklem yüzlerinin kalıcı olarak birbirinden ayrılması. Yerine oturtulmaya çalışılmaz, bulunduğu şekilde tespit edilir.

ÖRNEK Kasadan yük indirirken düşen şoförün omzu çıkık: kol bulunduğu pozisyonda üçgen sargıyla sabitlenir.

Burkulma

Eklem yüzlerinin anlık ayrılıp yerine dönmesi; bağlar zorlanır. Ağrı, şişlik ve işlev kaybı olur.

ÖRNEK Otobüsten inerken bileğini burkan yolcu: hareket ettirilmez, soğuk uygulanır, bilek yükseltilip bandajla desteklenir.

Rautek manevrası: araçtan acil çıkarma

KURAL / KAVRAM

Yalnız hayati tehlike varsa (yangın, duman, yakıt sızıntısı, TYD gereği) kullanılır. Kurtarıcı arkadan kollarını kazazedenin koltuk altlarından geçirip bir kolunu kavrar; baş-boyun-gövde eksenini korunarak dışarı çekilir.

ÖRNEK OLAY

D-100'de devrilen minibüste duman

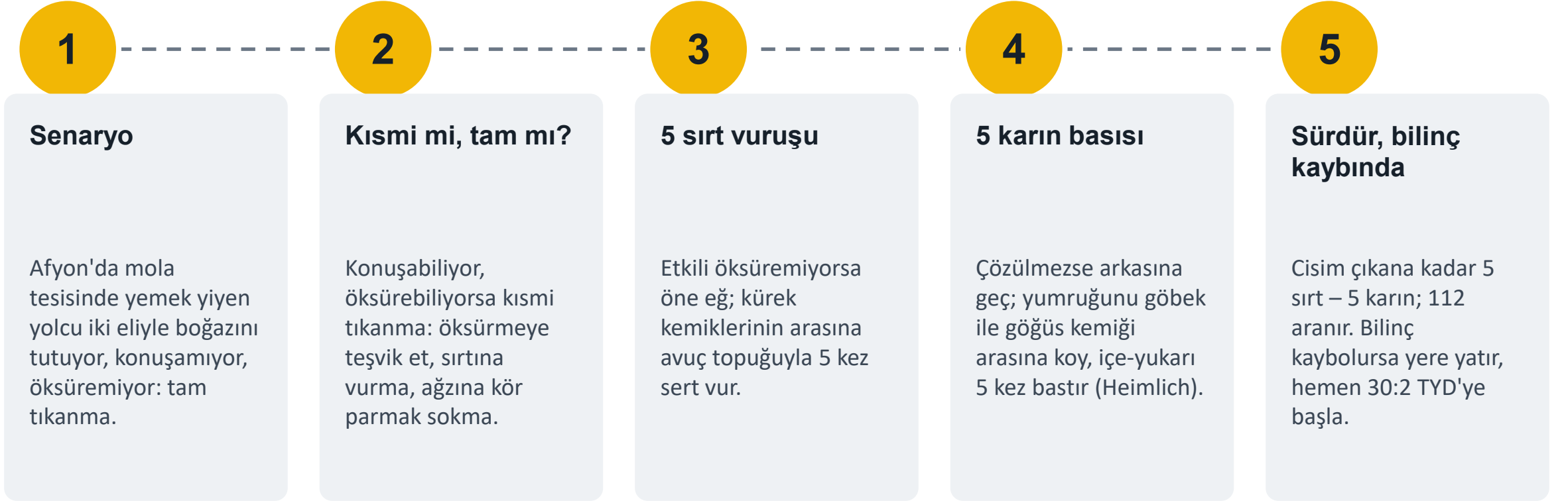
Yan yatıp yeniden tekerlekleri üzerine oturan minibüsün motor bölmesinden duman çıkıyor, şoför koltuğunda bilinçsiz. Kurtarıcı Kemal kontağı kapatıp emniyet kemerini çözüyor, ayakların sıkışmadığını kontrol ediyor. Kollarını şoförün koltuk altlarından geçirip bir kolunu göğsüne doğru kavlıyor, başını kendi omzuna dayıyor ve şoförü araçtan güvenli uzaklığa çekiyor.

Akılda tut: İlk Yardım Yönetmeliği'ne göre 'araç içinden yaralı çıkarma' uygulamalı sınavın zorunlu konularındandır.

Kaynak: İlk Yardım Yönetmeliği md. 22 (uygulamalı sınav)

Hava yolu tıkanması: Heimlich manevrası

Bayılma, şok ve karbonmonoksit zehirlenmesi

Bayılma

- Beyne kan akımı azalınca kısa süreli bilinç kaybı
- Sırtüstü yatır, bacakları 30 cm kaldır, giysileri gevşet
- Kolonya, amonyak koklatma; kendine gelene dek ağızdan bir şey verme
- Ör: sıcak otobüste ayakta bekleyen yolcu yığılıyor

Şok

- Kan kaybı, dolaşım yetersizliği: soluk-soğuk-nemli deri, hızlı zayıf nabız
- 112; kanamayı durdur, üstünü ört, ısı kaybını önle
- Ağızdan yiyecek-içecek verme
- Ör: kazada iç kanaması olan yolcu huzursuz, terli, susamış

Karbonmonoksit

- Kapalı alanda çalışan motor veya soba: baş ağrısı, bulantı, uyku hâli
- Önce kendi güvenliğinin: kapıları aç, kişiyi temiz havaya çıkar
- Bilinç kapalıysa TYD ve 112; zehirlenmede 114 Zehir Danışma
- Ör: kapalı garajda motor çalışırken kabinde uyuyan TIR şoförü

Kaynak: İlk Yardım Yönetmeliği · ERC İlk Yardım Kılavuzu

Değerlendirme sorusu 45

Kazada bilinci kapalı ama normal soluyan, travma bulgusu olmayan yolcuya hangi pozisyon verilir?

A

Şok pozisyonu

B

Yarı oturur pozisyon

C

Derlenme (koma) pozisyonu

D

Yüzüstü düz yatış

Cevap C. Yan yatış dil düşmesini ve kusmukla boğulmayı önler. Normal solumuyorsa pozisyon verilmez, TYD başlar; omurga şüphesinde baş-boyun eksenini korunur.

Teşekkürler

Sorularınız? İyi yolculuklar ve güvenli sürüşler.

